

Kommunstyrelsen

Regeringskansliet

Yttrande över betänkandet Kommuner och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig (SOU 2024:65)

Sammanfattning

Bodens kommun välkomnar utredningen om kommunernas och regionernas beredskap. Betänkandet är en gedigen genomgång av faktorer som påverkar kommuners och regioners förmåga att bedriva beredskapsarbete för fredstida kriser och höjd beredskap. I detta remissyttrande presenteras inledningsvis en sammanfattning av synpunkterna samt antal generella synpunkter för att därefter lämna synpunkter på utredningens förslag och bedömningar med samma rubricering som i betänkandet.

Sammanfattande synpunkter:

- Bodens kommun anser att perspektiv kring mänskliga rättigheter, jämställdhet och barn hade behövt inkluderas i utredningens arbete
- Bodens kommun menar att privata aktörer som bedriver samhällsviktig verksamhet bör ha ansvar för att säkerställa upprätthållande av verksamhet under kris och höjd beredskap
- Bodens kommun uppmanar regering och riksdag att samordna införandet av de olika kommande regleringarna avseende kommunernas förmåga i kris och krig
- Bodens kommun föreslår att regeringen föreskriver om en skyldighet för länsstyrelsen att sammanställa planeringsförutsättningar för de kommuner inom länet som anses ha strategisk betydelse eller som är särskilt utsatta
- Länsstyrelsen bör också ges möjligheten att baserat på denna planering ha möjlighet att tilldela särskilda medel för de ökade verksamhetskrav och beredskapsplanering som detta medför för berörda kommuner
- Bodens kommun ser positivt på förslag om generella statsbidrag, med tillägg att de värdesäkras och att förordning formuleras tillräckligt detaljerat för att nå önskat utfall i ökad förmåga.

- Bodens kommun avstyrker förslaget att införa begreppet *kvalificerad fredstida krissituation*, då det inte innebär någon förändring i uppgifter, mandat eller organisering för kommuner jämfört med vid en fredstida krissituation
- Bodens kommun avstyrker bedömningen att kommuner ska ansvara för privata aktörers måltidsverksamhet eller annan del av beredskapen för andra aktörer
- Bodens kommun efterlyser inkludering av boenden för omhändertagna barn och skyddade boenden i regleringen av verksamheter som har ansvar för att hjälpa personer att komma i skydd
- Bodens kommun stödjer kravet på en samordningsfunktion och föreslår ett tillägg i författningskommentarerna om att tillräckliga personella resurser ska avsättas för samordning
- Bodens kommun anser att informationsskyldigheten mot allmänheten ska följa ansvarsprincipen för att säkerställa korrekt risk- och kriskommunikation.

Allmänna synpunkter

Privata aktörers förmåga i kris och krig

Det finns idag inte någon författningsreglerad skyldighet för privata aktörer att genomföra planering och vidta förberedande åtgärder inför fredstida krissituationer eller höjd beredskap. Bodens kommun anser inte att lösningen för att säkerställa privata aktörers förmåga att upprätthålla den samhällsviktiga verksamhet som de ansvarar för är att överlåta verksamhetsansvar till kommuner och regioner. Regleringen bör följa ansvarsprincipen och ställa samma krav på beredskapsplanering och robusthet i verksamheten för både offentliga och privata aktörer som bedriver samhällsviktig verksamhet. Med författningsreglerade krav på förmåga samt tydlighet i vad som gäller i ansvarshänseende kan kommunen till del ställa krav på upphandlade aktörer genom avtal. Den möjligheten finns dock inte för enskilda fysiska eller juridiska personer som bedriver utbildningar enligt skollagen (2010:800), eftersom dessa aktörer själva är huvudmän för skolverksamheten. Om statens ambition är att utbildningsverksamheten oavsett huvudmannaskap ska upprätthållas bör detta regleras i skollagen och inte i lag om kommuners och regioners grundläggande beredskap inför fredstida krissituationer och höjd beredskap.

Samordnad styrning

Det pågår ett stort antal utredningar som befinner sig i olika faser med förslag på reglering av kommunernas arbete inför fredstida krissituationer och höjd beredskap. Detta gör att det kan vara svårt att få en överblick av helheten. Bodens kommun uppmanar därför regering och riksdag att samordna införandet av kommande regleringarna avseende kommunernas förmåga i kris och krig i så hög utsträckning som möjligt. Om flertalet olika lagförslag träder i kraft vid olika tillfällen kommer genomförandet i kommunerna att försvåras.

Länsstyrelsens roll

Bodens kommun föreslår att regeringen föreskriver om en skyldighet för länsstyrelsen att sammanställa planeringsföresättningar för de kommuner inom länet som anses ha strategisk betydelse eller som är särskilt utsatta. Länsstyrelsen bör också ges möjligheten att baserat på denna planering ha möjlighet att tilldela särskilda medel för de ökade verksamhetskrav och beredskapsplanering som detta medför för berörda kommuner

Synpunkter på förslag och bedömningar

6.3.1 Lagens övergripande syfte

Bodens kommun avstyrker att *säkerställa* ska ingå i den nya lagen. Att garantera att förmågan att kunna upprätthålla i princip all kommunal verksamhet vid händelser som präglas av stor osäkerhet, drabbar många människor och hotar grundläggande värden är inte en rimlig målsättning. För att uppnå en ändamålsenlig och effektiv styrning behöver lagens övergripande syfte ta hänsyn till att kommuner trots god förmåga och omfattande förberedelser aldrig kommer kunna säkerställa att författningsenliga uppgifter och samhällsviktiga verksamheter upprätthålls fullt ut.

6.3.2 Definitioner av begreppen fredstida krissituation och kvalificerad fredstida krissituation i den nya lagen

Bodens kommun anser att det i definitionen av begreppet fredstida krissituation tydligare bör kopplas till kommunalt beslutsfattande på det sätt som finns mellan extraordinära händelser och krisledningsnämnd. I definitionen av extraordinära händelser ingår rekvisitet *behov av skyndsamma insatser av en kommun*. En liknande formulering bör ingå i den nya lagen då det är ett viktigt stöd för kommunledningens bedömning av huruvida ordinarie nämndstruktur är tillräcklig för att hantera en händelse eller om situationen föranleder behov av att aktivera krisledningsnämnden.

Bodens kommun avstyrker förslaget att införa begreppet kvalificerad fredstida krissituation, då det inte innebär någon förändring i uppgifter, mandat eller organisering för kommuner jämfört med vid en fredstida krissituation. Två likartade begrepp med delvis överlappande definition riskerar att bidra till otydlighet och begreppsförvirring som kan försvåra hanteringen av en krissituation, särskilt i samverkan med andra aktörer inom beredskapssystemet.

6.3.3 Generella verksamhetskrav

Bodens kommun avstyrker att *fullgöra författningsenliga uppgifter* ska ingå i bestämmelsen då det redan är reglerat och därför inte tillför något.

6.3.5 Risk- och sårbarhetsanalys

Förslaget innebär att kommuner och regioner får ett utökat ansvar att göra risk- och sårbarhetsanalyser som omfattar höjd beredskap och krig. För att kunna analysera risker, sårbarheter och hot vid höjd beredskap och ytterst krig behövs underlag anpassat för varje enskild kommun avseende planeringsantaganden. Bodens kommun föreslår att regeringen föreskriver om en skyldighet för länsstyrelserna att samordna inhämtningen av

informationen som ligger till grund för sådana planeringsantaganden samt delge dessa till kommunerna.

Bodens kommun tillstyrker förslaget att den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter avseende risk- och sårbarhetsanalysers innehåll och frekvens för framtagande och rapportering. Det är dock viktigt att frekvens och rapportering samordnas med framtagande av övergripande plan samt synkroniseras med kommunfullmäktiges mandatperiod.

6.3.6 Planering och förberedande åtgärder inför fredstida krissituationer och höjd beredskap

Bodens kommun tillstyrker första punkten i förslaget. Bodens kommun avstyrker användningen av begreppet kvalificerade fredstida krissituationer i andra och tredje punkten (se kommentar till avsnitt 6.3.2). Fjärde punkten tillstyrks.

6.3.7 Särskilt om kommuners och regioners förmåga vid omfattande eller extrema bristsituationer under kvalificerade fredstida krissituationer och höjd beredskap

Bodens kommun tillstyrker förslaget om att prioritera samhällsviktiga verksamheter av grundläggande betydelse för liv och hälsa. Begreppet vid *omfattande eller extrema bristsituationer* avstyrks då det är ett nytt begrepp som inte har någon betydelse i den operativa hanteringen av en inträffad händelse.

Utredningens bedömning att kommuner *vid omfattande eller extrema bristsituationer under kvalificerade fredstida krissituationer eller höjd beredskap ska kommunerna och regionerna ha förmåga att, med användning av endast egna tillgängliga resurser, under cirka två veckor kunna upprätthålla sina måltidsverksamheter för skolverksamheter enligt skollagen, verksamheter avseende särskilda boendeformer enligt 5 kap. 5 och 7 §§ socialtjänstlagen eller 9 § LSS respektive sjukvårdsverksamheter enligt hälso- och sjukvårdslagen som innefattar att patienter är intagna på vårdinrättningar* finns inte med i författningsförslaget och betraktas därmed som ett förslag på hur förmåga kan byggas upp över tid och inte en reglering. Är det ett önskemål från statens sida att ha mer detaljerad styrning, exempelvis att kommunerna ska ha ansvar för måltidsverksamhet även för privata aktörer så behöver det som tidigare nämnts framgå i lag och förordningar. Bodens kommun avstyrker förslaget att kommuner och regioner ska överta verksamhetsansvar från privata aktörer. Om intentionen är att utforma reglering där kommuner ska ansvara för privata aktörers måltidsverksamhet vid omfattande eller extrema krissituationer vill kommunen anföra följande; skolpengen inkluderar ersättning för måltider och bör regleras. Gällande förslag på finansiering så ingår endast en investeringskostnad och inte ersättning för att upprätthålla förmågan över tid. Om kommuner ska ha en beredskap att snabbt igångsätta och bedriva måltidsverksamhet i större omfattning behövs finansiering för t ex anpassningar av storkök, om- eller nybyggnationer och beredskapsupphandlingar vilket medför löpande kostnader.

Kommunen noterar även att bedömningen inte omfattar alla boendeformer enligt socialtjänstlagen såsom skyddade boenden och hem för vård eller boende, (HBV). Dessa boendeformer bör inkluderas i förslaget.

6.3.8 Samordningsfunktion

Bodens kommun ställer sig bakom krav på att det ska inrättas eller finnas tillgång till en funktion för samordning. Bodens kommun anser att det i författningskommentarerna bör framgå om att det ska finnas *tillräckligt med* särskilt avdelade personella resurser för att samordna arbetet.

6.3.12 Informationsskyldighet gentemot allmänheten

Bodens kommun anser att ansvaret enligt (första punkten) behöver preciseras till att informationsskyldigheten avser den kommunala kompetensen.

Ansvaret för kriskommunikation bör följa ansvarsprincipen för att säkerställa korrekt information. Det är inte lämpligt att kommunerna har skyldighet att informera allmänheten om risker och händelser där andra aktörer har verksamhetsansvar och är sakkunniga. Exempelvis är inte kommunerna bäst lämpade att ansvara för kriskommunikation avseende sjukdomsutbrott, kemikalier eller strålning.

Bodens kommun avstyrker förslaget om att ansvar för information om skyddsrum ensidigt bör åläggas kommuner. Ansvaret för upplysningar om användning och förhållanden i skyddsrum bör följa ansvarsprincipen och åligga fastighetsägaren. Det är en orimlig uppgift att kommunerna ska inhämta uppgifter från alla som äger skyddsrum inom sitt geografiska område.

6.9 Tillsyn

Det är viktigt att det är fokus på en strategisk och stödjande roll för länsstyrelsen. Kommuner är föremål för tillsyn och uppföljning av många olika myndigheter både vad gäller utförandet av kärnverksamhet och efterlevnad av andra lagar på säkerhetsområdet så som lag om skydd mot olyckor, säkerhetsskyddslagen, cybersäkerhetslagen och kommande lag om motståndskraft i samhällsviktiga tjänster. Nämda lagar är avsevärt mer specifika i sin kravställning på berörda verksamheter och det är viktigt att det i arbetet med att bygga upp det civila försvaret i första hand är fokus på faktisk förmåga och inte tillsyn. Tillsynsrollen måste bygga på förtroende och dialog med målet att det är ett gemensamt arbete vi gör för att stärka det civila försvaret.

Claes Nordmark
Kommunstyrelsens ordförande

Enligt delegation från Kommunstyrelsen i Bodens kommun
(ordförandebeslut)

Signering

Följande parter har signerat detta dokument

Namn: Claes Nordmark

Datum: 2025-02-13 16:15

Signerat kryptografiskt SHA-256 hashvärde:

6A7E14E73AE2A7951D14101D41C9A370E9D9D538037965674A28DFE21543DACB